

Immanuel Kant (22 kwietnia 1724 w Królewcu - 12 lutego 1804 tamże)

*Ten myśliciel i logik z Królewca
etyk, krytyk, filozof, tez niewca:
fenomen, tak,
pewności brak,
rzecz sama w sobie to nie but szewca.*

(ebs)

Immanuel Kant - niemiecki filozof oświeceniowy, profesor logiki i metafizyki na Uniwersytecie Królewskim. Twórca filozofii krytycznej lub transcendentalnej, zakładającej, że podmiot jest poznawczym warunkiem przedmiotu. Podstawowymi cechami jego koncepcji filozoficznej są: agnostycyzm poznawczy względem tak zwanych noumenów („rzeczy samych w sobie”, np. Boga, materii) oraz aprioryzm w stosunku do zjawisk.

Jego głównym wkładem w filozofię zachodnią było zniesienie opozycji pomiędzy racjonalizmem a empiryzmem. Do osiągnięć kantyizmu odwołuje się między innymi neokantyzm (kontynuacja), fenomenologia (rewizja) oraz pozytywizm logiczny (opozycja).

Immanuel Kant przez całe życie związany był z Królewcem (obecnie: Kaliningrad). Jego ojciec był rzemieślnikiem, a matka córką pochodzącego ze Szkocji rymarza. W dzieciństwie Kant otrzymał surowe luterańskie wykształcenie.

W 1740 roku jako szesnastoletni chłopiec rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie w Królewcu. Na uniwersytecie, gdzie głównie poświęcał się studiom przyrodniczym, zetknął się po raz pierwszy z filozofią oświecenia. W 1746 roku był zmuszony przerwać naukę w związku ze śmiercią ojca. Musiał pracować.

Efektom dziesięcioletniego milczenia była publikacja napisanej w oschłym, scholastycznym języku obszernej "Krytyki czystego rozumu" w 1781 roku - jednego spośród ważniejszych dzieł w historii filozofii. Ponieważ ta trudna praca spotkała się z małym odzewem, w 1783 roku Kant wydał skromniejsze objętościowo i bardziej przystępne "Prolegomena", zawierające wykład jego głównych idei. Pozostałe publikacje Kanta z okresu krytycznego to "Uzasadnienie metafizyki moralności" z 1785 roku, oraz "Krytyka władzy sądenia" z 1790 roku.

Kant, który spędził całe życie w małym kresowym mieście, nie miał kontaktu z ludźmi mogącymi mu dorównać pod względem intelektualnym. W swych dociekaniach filozoficznych był zdany jedynie na siebie. W pracy pomagały mu cechy charakteru, które dały o sobie znać szczególnie w ostatniej ćwiartce jego życia: dyscyplina wewnętrzna oraz siła woli. Popularna anegdota głosi, że codzienne przechadzki Kanta były tak regularne, iż można było ustawiać według nich zegary.

Przyjął za podstawę brak jakichkolwiek wstępnych założeń z wyjątkiem uznania zasad elementarnej logiki. Badania takie nazywał transcendentalnymi, ponieważ dokonuje się w nich wykroczenie poza zastaną wiedzę. Poszukując sądów, które byłyby bezwyjątkowo prawdziwe, a zarazem niosły wiedzę o świecie, stworzył teorię bazującą na tak zwanych sędach syntetycznych a priori.

Zdaniem Kanta występują one w arytmetyce oraz geometrii i traktują o dwóch nieredukowalnych składnikach naszych wrażeń: czasie oraz przestrzeni. Istotą jego koncepcji było jednak to, iż uznał, że sądy takie pojawiają się też w metafizyce.

Czas i przestrzeń są formami, w które zostają wtłoczone nasze wrażenia zmysłowe. Innym rodzajem form są

kategorie, pozwalające na pojęciowe ujmowanie przedmiotów. Dwie główne to przyczyna i substancja. Tym, co możemy poznawać, czyli fenomenami, są zjawiska zapośredniczone przez zmysły i ujęte w czasowe, przestrzenne, przyczynowe oraz substancjalne formy. O tym, co się za nimi kryje - rzeczach samych w sobie, czyli noumenach - nie wiemy nic.

Nasz rozum spekulatywny tworzy idee Boga, duszy i kosmosu. Naturalną ludzką potrzebą jest zgłębianie tych idei, ale prowadzi ono na manowce. Nie sposób przejść od codziennego doświadczenia do tych konstruktów. One również należą do noumenów. Nic o nich nie wiemy. Takie stanowisko nazywa się agnostycyzmem poznawczym.

Obok rozumu spekulatywnego istnieje rozum praktyczny. Jego domeną są prawdy o charakterze regulatywnym, czyli - innymi słowy - normatywnym. Mają one charakter aprioryczny, są więc równie niepodważalne, jak sądy matematyki, lecz dotyczą sfer moralności oraz estetyki. Najogólniejsza spośród tych zasad - imperatyw kategoryczny - mówi, że należy postępować zawsze wedle takich reguł, co do których chcielibyśmy, aby były one stosowane przez każdego i zawsze.

Rozum praktyczny tworzy postulaty. Należą do nich tezy o istnieniu wolnej woli, nieśmiertelnej duszy oraz Boga. Wolna wola jest konieczna, żeby zasady moralne miały sens. Nieśmiertelna dusza, aby możliwe było nieskończone dążenie do doskonałości moralnej. Bóg, by doskonałość moralna i szczęście mogły współistnieć. Doskonałość moralna i jej jedność ze szczęściem nie przejawiają się w świecie naszych doświadczeń. Są one właściwe wspomnianym bytom wyższym. Rozum praktyczny radzi sobie z problemami, które nie leżą w mocy idei rozumu spekulatywnego, za pomocą postulatów.

<https://www.youtube.com/watch?v=ETvgKq4jxxw>

Zmarł 12 lutego 1804 w Królewcu przeżywszy prawie 80 lat. Do końca życia pozostał kawalerem.